

**Co-funded by
the European Union**

AKTIVAČNÝ SCENÁR LEKCIE
vypracovaný v rámci projektu
„INOVÁCIE V ŠKOLSKEJ VÝCHOVE“

TÉMA:

**„Konšpiračné teórie – ako ich rozpoznať a ako sa pred nimi
brániť?“**

**(Charakteristiky konšpiračných naratívov a ich vplyv na
spoločenské postoje)**

1. Ciele hodiny

Žiak:

- rozumie, čo sú konšpiračné teórie,
- vie určiť ich charakteristické črty a rozdiely medzi konšpiračnou teóriou a dôveryhodnou informáciou,
- pozná mechanizmy vzniku a šírenia konšpiračných teórií,
- rozumie ich vplyvu na spoločenské postoje, rozhodnutia jednotlivcov a skupín,
- rozvíja kritické myslenie a schopnosť rozpoznávať manipuláciu v internetovom obsahu.

2. Cieľová skupina

Žiaci základných škôl

3. Metódy vyučovania

- Brainstorming
- Mini-prednáška s príkladmi
- Skupinová práca (analýza konšpiračných naratívov)
- Riadená diskusia
- Individuálna reflexia
- Spoločné vytváranie zoznamu zásad obrany pred konšpiračnými teoriami

**Co-funded by
the European Union**

4. Učebné pomôcky / zdroje

- Projektor alebo interaktívna tabuľa
- Sada kartičiek s krátkymi opismi príkladových konšpiračných teórií (fiktívnych aj skutočných, ale neutrálnych)
- Karta „10 signálov konšpiračnej teórie“
- Flipchart, fixky, lepiace papieriky
- Edukačné a fact-checkingové stránky:
 - EÚ: <https://edmo.eu>
 - EUvsDisinfo: <https://euvsdisinfo.eu>
 - Poľsko: <https://demagog.org.pl>
 - Česko: <https://manipulatori.cz>
 - Slovensko: <https://infosecurity.sk>
 - Ukrajina: <https://www.stopfake.org>

5. Priebeh hodiny (45 min)

1. Úvod – je každé tajomstvo sprisaháním? (5–7 min)

1. Aktivácia vedomostí žiakov (brainstorming – 2 min)

- Učiteľ napíše na tabuľu slová „sprisahanie“ a „konšpiračná teória“.
- Žiaci uvádzajú svoje asociácie – môžu to byť:
 - konkrétne heslá (napr. „tajomstvo“, „utajovanie pravdy“, „tajné dohody“),
 - príklady známych konšpiračných teórií (napr. o mimozemšťanoch, utajených liekoch, tajných vládných experimentoch),
 - emócie spojené s takýmito príbehmi (napr. strach, zvedavosť, hnev, neistota).
- Učiteľ zapisuje odpovede na tabuľu a tvorí myšlienkovú mapu ukazujúcu, aké rôznorodé sú asociácie žiakov.

2. Navádzajúce otázky na krátky rozhovor (2–3 min)

- Počuli ste už niekedy teóriu, že „niekto ukrýva pravdu pred svetom“? Ako znela?
- Prečo ľudia veria príbehom o tajných dohodách vlád, firiem alebo známych osôb?
- Je každá „čudná história“, ktorú nájdeme na internete, konšpiračnou teóriou? Ako ju odlíšiť od obvyčajnej klebety alebo od pravej informácie?
- Čo cítite, keď počujete takúto teóriu – zvedavosť, strach, hnev?

Učiteľ môže uviesť neutrálny príklad:

„V jednej krajine koloval príbeh, že vláda pridáva upokojujúce látky do pitnej vody, aby ovládala ľudí. Nikdy sa nenašli dôkazy, ale mnoho ľudí tomu verilo a začalo piť len balenú vodu.“

Krátky rozhovor ukáže žiakom, že konšpiračné teórie vznikajú v rôznych oblastiach života a vyvolávajú silné emócie, aj keď chýbajú fakty, ktoré by ich potvrdzovali.

**Co-funded by
the European Union**

3. Dopovedanie učiteľa – vecné informácie (2 min)

- Konšpiračná teória je príbeh alebo naratív, podľa ktorého určitá skupina ľudí pôsobí tajne, v skrytosti, aby ukryla pravdu alebo uškodila iným – často bez predloženia spoľahlivých, overiteľných dôkazov.
- Konšpiračné teórie:
 - využívajú emócie – strach, hnev, pocit ohrozenia, potrebu nájsť vinníkov,
 - objavujú sa najmä v ťažkých časoch – počas kríz, pandémie, vojen či spoločenských zmien,
 - môžu silno vplývať na správanie ľudí, aj keď sú úplne nepravdivé (napr. viesť k protestom, nepriateľstvu voči iným skupinám, odmietaniu vedy alebo medicíny).
- Nie každé tajomstvo je sprisaháním: niekedy nedostatok informácií alebo neúplné údaje vyplývajú z chýb, nevedomosti alebo ochrany súkromia – a nie zo „skrývania pravdy pred spoločnosťou“.

2. Mini-prednáška: Čo sú konšpiračné teórie a ako fungujú? (10–12 min)

1. Definícia konšpiračnej teórie (2 min)

- Konšpiračná teória je príbeh alebo vysvetlenie nejakej udalosti, situácie alebo javu, ktoré predpokladá existenciu tajnej skupiny osôb pôsobiacich v skrytosti, manipulujúcich spoločnosťou, skrývajúcich pravdu alebo sa snažiacich uškodiť iným – najčastejšie bez predloženia silných, potvrdených dôkazov.
- Takéto teórie:
 - často znejú senzačne a vyvolávajú silné emócie (strach, hnev, nedôveru),
 - sľubujú „tajomné poznanie“, ku ktorému „obyčajní ľudia“ vraj nemajú prístup,
 - ľahko oslovujú publikum, pretože poskytujú jednoduché odpovede na zložité otázky („niekto je vinný za všetko zlé“).

2. Charakteristické črty konšpiračných teórií (4–5 min)

1. Nedostatok dôveryhodných zdrojov

- Autori sa odvolávajú na anonymných „expertov“, „tajné dokumenty“, „známych z vnútra“, ktorých nemožno overiť.
- Zdrojmi sú často stránky s pochybnou povestou, bez faktov, vedeckých štúdií či potvrdení.

2. Veľmi jednoduché a emocionálne vysvetlenia

Co-funded by the European Union

- Zložité javy, ako pandémie, klimatické zmeny či hospodárske krízy, sa vysvetľujú ako ciele činy „zlých ľudí“.
 - Namiesto faktov sa používajú silné emócie – napr. „oni nás chcú zničiť“, „svet je vo veľkom nebezpečenstve“.
3. **Rozdelenie na „dobrých a zlých“ – my verzus oni**
- Konšpiračné teórie vytvárajú jednoduchý obraz sveta: existuje „skupina zločincov“, ktorá pôsobí v tajnosti, a „obete“ (teda „my, obyčajní ľudia“).
 - Každý, kto s teóriou nesúhlasí, je podozrievaný z toho, že je súčasťou sprisahania.
4. **Nemožnosť vyvrátenia**
- Každé popretie teórie sa berie ako „dôkaz, že sprisahanie je skutočné“.
 - Ak vedec, novinár či politik povie, že teória je nepravdivá, podľa jej stúpencov je „súčasťou skrytého plánu“.
5. **Opakujúce sa vzorce**
- Nezávisle od témy sa objavujú podobné motívy:
 - „tajné elity riadia svet“,
 - „vlády skrývajú pravdu“,
 - „korporácie ničia ľudí pre zisky“,
 - „médiá klamú, aby niečo zatajili“.
 - Takéto príbehy kolujú celé roky v rôznych verziách, menia sa len detaily. *(Neutrálny príklad: „Existuje tajný plán kontroly počasia riadený satelitmi, ktorý spôsobuje povodne a suchá, aby zničil poľnohospodárstvo.“ – Bez dôkazov, anonymné zdroje, emocionálny odkaz).*

3. Mechanizmy šírenia konšpiračných teórií (3 min)

- **Sociálne médiá:**
 - Konšpiračné teórie sa rýchlo šíria, pretože senzáčný obsah dostáva viac kliknutí a zdieľaní.
 - Ľudia reagujú emocionálne, skôr než stihnú overiť pravdivosť informácií.
- **Nedostatok dôvery v inštitúcie:**
 - V časoch krízy ľudia často strácajú dôveru vo vlády, médiá, lekárov, vedcov.
 - Konšpiračné teórie vyplňajú medzeru v chápaní sveta, ponúkajú jednoduché, hoci falošné odpovede.
- **Informačné bubliny a algoritmy:**
 - Sociálne siete nám ukazujú obsah podobný tomu, čo sme už predtým sledovali.
 - Ak klikneme na jednu konšpiračnú teóriu, algoritmus začne podsúvať ďalšie, čím posilňuje nesprávne presvedčenia.*(Učiteľ sa môže spýtať žiakov: „Všimli ste si, že keď si na YouTube pozriete jeden film o tajomných teóriách, v odporúčaníach sa objavuje čoraz viac podobných?“)*

**Co-funded by
the European Union**

4. Vplyv konšpiračných teórií na spoločnosť (2–3 min)

- **Šírenie strachu a nedôvery:**
 - Ľudia začínajú podozrievať všetkých okolo, strácajú vieru vo vedecké fakty a verejné inštitúcie.
- **Spôsobovanie odmietania vedeckých poznatkov:**
 - Odmietanie očkovania, medicíny, vedeckých výskumov z dôvodu falošných presvedčení.
- **Spoločenská polarizácia:**
 - Konšpiračné teórie rozdeľujú ľudí na skupiny „veriacich“ a „neveriacich“, čo vedie ku konfliktom v rodinách, komunitách a dokonca v celých krajinách.
- **Nebezpečné rozhodnutia:**
 - Ľudia môžu robiť škodlivé činy, napr. používať nebezpečné „alternatívne terapie“, vyhýbať sa liečeniu, alebo používať násilie voči skupinám označeným za „vinníkov“.

5. Zhrnutie mini-prednášky (1 min)

- Konšpiračné teórie často vznikajú zo strachu a neistoty, ale namiesto faktov sa opierajú o klebety a dohady.
- Môžu byť škodlivé pre jednotlivcov, spoločenské skupiny aj celé štáty.
- Najlepšou obranou je kritické myslenie, overovanie faktov v dôveryhodných zdrojoch a opatrnosť voči senzačným obsahom na internete.

3. Skupinové cvičenie – „Je to konšpiračná teória?“ (15–20 min)

Cieľ cvičenia:

Rozvíjanie schopnosti kritického myslenia, rozpoznávania konšpiračných naratívov, odlišovania faktov od príbehov bez dôkazov a učenie sa spôsobom overovania informácií.

Rozdelenie do skupín:

Žiaci pracujú v tímoch po 3–4 osoby, aby mohli spoločne analyzovať obsah a porovnávať svoje názory.

Materiály:

- Sada 4 krátkych naratívov (2 fakty, 2 fiktívne konšpiračné teórie).
- „Karta 10 signálov konšpiračnej teórie“ – pomocný zoznam, ktorý žiakom uľahčuje identifikovať falošné naratívy.
- Tabuľka na analýzu (vytlačená alebo na papieri A3/flipcharte).

Príkladová sada naratívov:

**Co-funded by
the European Union**

1. Príbeh 1 – fakt:

„Minulý mesiac bolo v meste Nova Park otvorené nové verejné knižničné centrum s 20-tisíc knihami a prístupom k počítačom pre obyvateľov. Projekt bol financovaný z miestnych a európskych fondov.“

2. Príbeh 2 – konšpiračná teória:

„Podľa anonymných zdrojov plánuje svetová vláda zaviesť mikročipy do všetkých nových pasov, aby mohla sledovať občanov 24 hodín denne. Pravda je utajovaná pred spoločnosťou a médiá o tom mlčia.“

3. Príbeh 3 – fakt:

„Podľa správy Svetovej zdravotníckej organizácie sa v minulom roku znížil počet ochorení na chrípku v Európe vďaka plošnému očkovaniu a informačným kampaniam o hygiene.“

4. Príbeh 4 – konšpiračná teória:

„Niekoľko blogerov odhalilo, že veľké potravinárske spoločnosti pridávajú tajné látky do populárnych sýtených nápojov, ktoré vraj ovplyvňujú myslenie ľudí a uľahčujú manipuláciu. Nikto to oficiálne nepotvrdil, ale „známi z branže“ tvrdia, že je to pravda.“

Karta 10 signálov konšpiračnej teórie (pre žiakov)

1. Nedostatok dôveryhodných zdrojov alebo odvolávanie sa na anonymných „expertov“.
2. Tajomná, nejasná skupina vinníkov („oni“, „tajné elity“, „svetová vláda“).
3. Silný emocionálny jazyk (strach, hnev, ohrozenie).
4. Nedostatok dôkazov, ale tvrdenia formulované ako istota.
5. Vysvetľovanie zložitých problémov veľmi jednoduchým spôsobom („je to sprisahanie proti ľuďom“).
6. Nemožnosť vyvrátenia („kto neverí, je súčasťou sprisahania“).
7. Obsah znie príliš senzáčne alebo neuveriteľne na to, aby bol pravdivý.
8. Zdroje sa odvolávajú len na seba navzájom (chýba nezávislé potvrdenie).
9. Sľub „tajného poznania“ dostupného len pre vyvolených.
10. Príbeh opakuje známe vzorce iných konšpiračných teórií (tajné plány, utajovaná pravda, kontrola ľudí).

Úlohy pre supiny:

1. Určite, či je každý príbeh faktom alebo konšpiračnou teóriou.
2. Označte varovné signály, ktoré poukazujú na konšpiračnú teóriu (minimálne 2 pre každý príbeh).

**Co-funded by
the European Union**

3. Uveďte emócie, ktoré sa príslušný naratív snaží vyvolať (napr. strach, hnev, nedôvera).
4. Zapište, ako možno overiť pravdivosť informácií – napr. pomocou fact-checkingových portálov (Demagog, StopFake, EUvsDisinfo).

Tabuľka na analýzu:

Príbeh č.	Fakt alebo konšpiračná teória?	Varovné signály (min. 2)	Ako možno overiť pravdivosť?
1			
2			
3			
4			

Prezentácia výsledkov:

- Každá skupina si vyberie jeden príbeh a predstaví svoje závery pred triedou (2–3 min).
- Učiteľ moderuje diskusiu, pýta sa iných skupín na súlad hodnotení a ďalšie argumenty.
- Na záver spoločne vytvoríte zoznam „Ako rozpoznať konšpiračnú teóriu?“, ktorý zostane na tabuli ako zhrnutie hodiny.

4. Diskusia: Prečo veríme v konšpiračné teórie? (8–10 min)

Cieľ diskusie:

- Uvedomiť si, že vieru v konšpiračné teórie často posilňujú emócie, nedostatok poznatkov alebo ťažkosti pri chápaní zložitých javov.

Projekt spolufinancovaný Európskou úniou

**Co-funded by
the European Union**

- Pochopiť, ako konšpiračné teórie ovplyvňujú spoločnosti, a ako možno obmedzovať ich účinky.

Otázky pre žiakov (rozšírené):

1. Prečo niektorí ľudia ľahšie veria príbehom o tajných sprisahaniach?
 - Môže to vyplývať z nedostatku informácií alebo dôvery v médiá?
 - Je dôležité, kto príbeh rozpráva (napr. známa osobnosť, influencer, známy)?
2. Aké emócie spôsobujú, že sa takéto teórie rýchlo šíria?
 - Zdieľame častejšie obsah, ktorý nás vystraší, prekvapí, pobúri, než ten, ktorý je pokojný a vecný?
3. Môžu konšpiračné teórie škodiť celým komunitám alebo štátom? Akým spôsobom?
 - Môžu viesť k nedôvere voči lekárom, vedcom, vláde?
 - Môžu vyvolávať konflikty medzi skupinami ľudí?
4. Prečo niekedy aj inteligentní a vzdelaní ľudia veria v sprisahania?
 - Ide len o nedostatok poznatkov, alebo aj o snahu nájsť jednoduché vysvetlenia pre ťažké situácie?
5. Ako sa môžeme pred nimi brániť – čo je dôležité skontrolovať, než v niečo uveríme?
 - Ktoré zdroje sa oplatí porovnať?
 - Môžeme vždy nájsť potvrdenie vo vedeckých výskumoch alebo v nezávislých médiách?
6. Dá sa úplne odstrániť konšpiračné teórie z internetu?
 - Čo by bolo potrebné, aby sa takéto falošné obsahy nešírili tak rýchlo?
 - Je dôležitejšia edukácia používateľov alebo blokovanie falošného obsahu?

Doplňujúca aktivizácia:

- Učiteľ môže požiadať žiakov, aby krátko uviedli príklady, ktoré počuli na internete (bez označovania osôb alebo stránok).
- Spoločne určia, aké prvky spôsobili, že príbeh pôsobil dôveryhodne, hoci bol pravdepodobne falošný.

Záveru učiteľa:

**Co-funded by
the European Union**

- Konšpiračné teórie fungujú, pretože:
 - odpovedajú na ľudskú potrebu jednoduchých vysvetlení pre zložité otázky,
 - vyvolávajú silné emócie, čo spôsobuje, že im ľahšie veríme a šírimo ich ďalej,
 - využívajú nedostatok poznatkov alebo nedôveru voči inštitúciám a médiám.
- Účinky môžu byť nebezpečné:
 - oslabujú spoločenskú dôveru, vedú ku konfliktom a polarizácii,
 - spochybňujú vedecké fakty, čo môže byť nebezpečné napr. v zdravotníctve,
 - podporujú dezinformácie, ktoré využívajú záujmové skupiny alebo nepriateľské štáty.
- Ako sa brániť?
 - overovať informácie vo viacerých nezávislých zdrojoch,
 - využívať fact-checkingové portály,
 - pýtať sa odborníkov alebo učiteľov na spoľahlivé vysvetlenia,
 - pamätať, že nie každý senzáčný príbeh je pravdivý – a jednoduchšie vysvetlenie je často to správne (tzv. Ockhamova britva).

5. Zhrnutie a reflexia (7–10 min)

1. Individuálne cvičenie (3–4 min)

Každý žiak dostane papier alebo zapisuje do zošita odpovede na tieto vety, dokončujúc ich vlastnými slovami:

- „Pochopil/a som, že konšpiračné teórie často vznikajú, keď...“
- „Najviac podozrivé na takýchto príbehoch je, že...“
- „Skôr než v niečo uverím, overím si...“
- (Pre dobrovoľníkov) „Emócie, ktoré sa najčastejšie objavujú pri konšpiračných teóriách, sú... a viem, že nemusia znamenať pravdu.“

Učiteľ môže požiadať 2–3 žiakov, aby prečítali svoje odpovede (dobrovoľne) alebo zozbiera anonymné lístočky a prečíta vybrané reflexie.

2. Triedna diskusia (2–3 min)

Krátky rozhovor moderovaný učiteľom:

- Ktoré odpovede sa objavovali najčastejšie?
- Je ľahké rozpoznať konšpiračnú teóriu, alebo je to niekedy ťažké?

Projekt spolufinancovaný Európskou úniou

**Co-funded by
the European Union**

- Čo nám pomôže zostať ostražitými v budúcnosti, keď narazíme na senzačný príbeh na internete?

3. Triedna práca – vytváranie zoznamu zásad (2–3 min)

Učiteľ na tabuľu alebo flipchart napíše nadpis: **„5 spôsobov obrany pred konšpiračnými teóriami“**.

Žiaci navrhujú svoje zásady, ktoré sa zapisujú, a potom spoločne vyberú päť najdôležitejších.

Príkladový zoznam môže vyzerat' takto:

1. Hľadať dôkazy vo viacerých nezávislých zdrojoch, najlepšie potvrdené výskumami alebo odborníkmi.
2. Vyhýbať sa emocionálnym odkazom bez faktov – ak niečo straší alebo šokuje, zastav sa a over si to.
3. Polož si otázku: „Kto profituje z tohto príbehu?“ – má niekto záujem na jeho šírení?
4. Využívaj fact-checkingové portály (napr. Demagog, EUvsDisinfo, StopFake).
5. Nezdieľaj neoverený obsah, ani keď sa zdá senzačný alebo „tajný“.

4. Závery učiteľa (1–2 min)

- Konšpiračné teórie sú atraktívne, pretože ponúkajú rýchle, jednoduché odpovede na zložité otázky a vyvolávajú emócie, ale chýbajú im spoľahlivé dôkazy.
- Môžu škodiť jednotlivcom, spoločenským skupinám aj celým štátom, preto je dôležité rozvíjať návyk overovania informácií.
- Kritické myslenie a zdravý skepticizmus sú najlepšou ochranou pred manipuláciou a falošnými naratívami na internete.

Slovník pojmov

Projekt spolufinancovaný Európskou úniou

**Co-funded by
the European Union**

Pojem	Definícia
Konšpiračná teória	Naratív predpokladajúci tajné pôsobenie skupiny osôb ukrývajúcej pravdu, často bez dôkazov.
Emocionálny naratív	Príbeh silno odvolávajúci sa na emócie (strach, hnev, nedôvera) namiesto faktov.
Informačná bublina	Jav, pri ktorom používateľ internetu vidí najmä obsah zhodný s jeho názormi, čo posilňuje vieru v konšpiračné teórie.
Dezinformácia	Vedome šírené nepravdivé informácie s cieľom manipulovať prijímateľmi.
Fact-checking	Proces overovania pravdivosti informácií na základe dôveryhodných zdrojov a dôkazov.

7. Metodický sprievodca pre učiteľa

1. Príklady a učebné materiály

- Používaj fiktívne alebo neutrálne, medzinárodné konšpiračné naratívy, aby si sa vyhol vstupu do aktuálnych lokálnych konfliktov či kontroverzných politických a náboženských tém.
- Využívaj rôznorodé formáty obsahu, ktoré dobre ilustrujú mechanizmy pôsobenia konšpiračných teórií:
 - krátke titulky z bulvárnych portálov a blogov,
 - príspevky zo sociálnych sietí (Twitter/X, Facebook, TikTok),
 - ukážky filmov, podcastov alebo videonahrávok prezentujúcich príklady fiktívnych konšpiračných teórií,
 - grafické „reťazce tajných plánov“, ktoré sa často používajú na internete.
- Priprav „Kartu 10 signálov konšpiračnej teórie“ pre žiakov, aby im uľahčila analýzu obsahu počas skupinových cvičení.

Karta 10 signálov konšpiračnej teórie

Cieľ karty: Pomôcť rozpoznať obsah, ktorý môže mať znaky konšpiračnej teórie. Využi ju pri analýze článkov, príspevkov, nahrávok alebo komentárov na internete.

1. **Tajomní „oni“**
Obsah naznačuje existenciu bližšie neurčenej, mocnej skupiny („oni“, „elity“, „skrytí vládcovia“), ktorá riadi svet.
2. **Nedostatok konkrétnych dôkazov**
Chýbajú dôveryhodné zdroje, odvolávanie sa na „tajné dokumenty“ alebo „informácie, ktoré niekto získal“.

**Co-funded by
the European Union**

3. **Senzačné titulky**
Clickbait v štýle: „Šokujúci objav!“, „Pravda, ktorú ti nepovedia!“, „Dozvieš sa, kým to nevymažú!“.
4. **Vzbudzovanie strachu alebo hnevu**
Obsah má za cieľ vyvolať silné emócie namiesto poskytovania faktov.
5. **Odkazy na „utajovanú pravdu“**
Tvrdenia, že médiá, vlády alebo vedci úmyselne skrývajú fakty pred spoločnosťou.
6. **Teórie neveriteľné**
Príbehy, ktoré nemožno overiť ani vyvrátiť, pretože „dôkazy boli zničené“ alebo „nikto sa to neodváži odhaliť“.
7. **Miešanie faktov s fikciou**
Spájanie skutočných udalostí alebo postáv s vymyslenými prvkami, aby pôsobili dôveryhodne.
8. **Izolovanie od iných zdrojov**
Nabádanie, aby „si neveril médiám“ a čerpal informácie iba z jedného, úzkeho zdroja.
9. **Vlastný jazyk a symboly**
Používanie špecifických výrazov, skratiek a symbolov, ktorým rozumejú len „zasvätení“.
10. **Prísľub výnimočného poznania**
Naznačovanie, že iba prijímateľ tohto obsahu spozná „pravú verziu udalostí“ a stane sa súčasťou „vedomých“.

Tip pre žiakov:

Pri analýze materiálu si v karte označ signály, ktoré si našiel. Ak ich je viacero, je vyššia pravdepodobnosť, že obsah má znaky konšpiračnej teórie.

2. Budovanie bezpečnej atmosféry

- Na začiatku hodiny zdôrazni, že každý človek môže niekedy uveriť konšpiračnej teórii, pretože takéto príbehy sú:
 - emocionálne,
 - jednoduché a ľahko zapamätateľné,
 - atraktívne príslubom „tajného poznania“.
- Uisti žiakov, že cieľom hodiny nie je zosmiešňovanie ani hodnotenie, ale učenie sa rozpoznávať falošné naratívy a chrániť sa pred manipuláciou.
- Dbaj na to, aby sa žiaci navzájom neupozorňovali na chyby v hodnotení príbehov – namiesto toho sa pýtaj: „Prečo si myslíš, že tento obsah mohol pôsobiť dôveryhodne?“.

3. Moderovanie diskusie

Co-funded by the European Union

- Podnecuj žiakov, aby odôvodňovali svoje odpovede a uvádzali možné dôkazy na podporu alebo vyvrátenie daného naratívu.
- Používaj otvorené otázky: „Prečo si to myslíš?“, „Ako to možno overiť?“, „Existujú iné vysvetlenia?“.
- Ukáž, že zdravý skepticizmus je pozitívna vlastnosť a overovanie zdrojov je prirodzený návyk zodpovedného používateľa médií.
- V diskusii reaguj na potenciálne citlivé obsahy (napr. náboženské, medicínske, politické témy) neutrálne a smeruj rozhovor k analýze mechanizmov, nie k hodnoteniu názorov.

4. Rôznorodosť foriem práce

- Okrem rozhovoru a analýzy textu využi:
 - vizuálne prvky (screenshotty príspevkov, grafiky „sprisahaneckých schém“),
 - mini scény (napr. „novinár sa pýta autora teórie na dôkazy“),
 - kvízy alebo online vzdelávacie hry (napr. Kahoot), ktoré pomáhajú odlišovať fakty od konšpiračných teórií.
- Môžeš zaradiť krátke cvičenie „Fact or Fake?“, v ktorom žiaci za 30 sekúnd rozhodujú, či daný obsah vyžaduje overenie.

5. Výhovný cieľ hodiny

- Rozvíjať kritické myslenie a porozumenie, ako emócie a potreba jednoduchých odpovedí vplyvajú na vieru v konšpiračné teórie.
- Posilňovať zodpovednosť za vlastné rozhodnutia na internete – čo zdieľame, čo komentujeme, ako ovplyvňujeme iných prijímateľov.
- Budovať postoj uvedomelého a pozorného používateľa internetu, ktorý nešíri falošné informácie len preto, že znejú „tajomne“ alebo „senzačne“.

6. Možné rozšírenie hodiny

- **Mini-projekt triedy:**
 - Žiaci v dvojiciach alebo skupinách pripravujú plagát alebo infografiku „**Ako sa nenechať vtiahnuť do konšpiračných teórií**“, ktorú možno vyvesiť v triede alebo na chodbe školy.
 - Plagát môže obsahovať zásady overovania informácií, zoznam „varovných signálov“ a krátke rady, ako reagovať na falošné naratívy na internete.
- **Domáca úloha:** nájsť na internete jeden senzáčný obsah a pripraviť návrh overovacích otázok, ktoré treba položiť pred tým, než ho uznáme za pravdivý.

**Co-funded by
the European Union**

8. Vedecké a vzdelávacie zdroje

EDMO – European Digital Media Observatory

<https://edmo.eu>

– analýzy týkajúce sa konšpiračných teórií, ich vplyvu na spoločnosť a nástrojov obrany proti dezinformáciám.

EUvsDisinfo – projekt Európskej služby pre vonkajšiu činnosť

<https://euvsdisinfo.eu>

– databáza falošných naratívov, vrátane konšpiračných teórií, správy o vplyve dezinformácií na spoločenské postoje.

UNESCO – Media and Information Literacy Curriculum for Teachers

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000192971>

– vzdelávací program, ktorý učí rozpoznávať dezinformačné a konšpiračné naratívy.

Poľsko: Demagog.org.pl

<https://demagog.org.pl>

– analýzy a vyvracanie populárnych konšpiračných teórií, fact-checkingové príručky.

Česko: Manipulátoři.cz

<https://manipulatori.cz>

– vzdelávacie články o konšpiračných teóriách, dezinformáciách a emocionálnej manipulácii.

Slovensko: Infosecurity.sk

<https://infosecurity.sk>

– správy o dezinformáciách, popularizácii konšpiračných teórií v sociálnych médiách v regióne.

Ukrajina: StopFake.org

<https://www.stopfake.org>

– príklady falošných naratívov a konšpiračných teórií o aktuálnych udalostiach, vzdelávacie materiály o overovaní informácií.

